

HERMAN BOERHAAVE

‘Eenvoud is het kenmerk van het ware’

tekst en beeld:
Jan Hein van Dierendonck

Ooit woonde ik in de Boerhaavelaan, fietste dagelijks langs zijn standbeeld. Men kan in Leiden niet om ‘Europa’s leermeester’ heen. Het wetenschapsmuseum draagt zijn naam en op Boerhaave.net.nl vindt u de nieuwe Boerhaavecursussen. Zijn legendarische colleges trokken dagelijks volle zalen (men betaalde grif voor een plek) en zijn didactische vaardigheden, encyclopedische kennis, imponerende persoonlijkheid en uitzwermende leerlingen (Haller, Van Swieten) hadden hem zó beroemd gemaakt dat een brief uit China geadresseerd aan ‘Boerhaave Europa’ hem probleemloos bereikte.

Herman Boerhaave wordt op oudejaarsavond 1668 in Voorhout geboren en groeit op in een domineesgezin. Op zijn twaalfde loopt hij een akelig abces op aan zijn dij. Na twee jaar verhuist hij voor behandeling naar Leiden. Een jarenlange martelgang. Uiteindelijk verbluft hij zijn dokters ‘door hemzelf met zijn eigen water en zout te cureren’. Niet voor niets luidde Boerhaaves lijfspreuk: ‘Eenvoud is het kenmerk van het ware.’

Na zijn vaders dood gaat hij, conform de familietraditie, theologie en filosofie studeren. Volgt zelden colleges, maar valt op door ijver en slimheid. Een academische voordracht wordt bekroond met goud en een jaar later, in 1690, promoveert hij tot ‘magister philosophiae’.

Drie jaar later verdedigt Boerhaave zijn geneeskundedisseratie (in Harderwijk, waar dat goedkoper kan: de langste reis in zijn leven). In Leiden begint hij een artsenpraktijk, maar accepteert al snel de positie van ‘Openbaar Voorlezer in de Geneeskunst’. Hij dweept met Hippocrates (‘Stel de zieke weer centraal’) en demonstreert anatomie, fysica en chemie. Zijn heldere geschriften (zoals *Geneeskundige onderwijzingen en Kortstondige spreuken om ziekten te kennen en genezen*) vinden gretig aftrek en in 1709 wordt Boerhaave hoogleraar geneeskunde en botanie (en beheerder van de kruidentuin, de Hortus Botanicus, die hij enorm uitbreidt – zijn systematische aanpak legt het fundament voor Linnaeus).

In 1713 wordt hij ook hoogleraar chemie (*Basisleer van de chemie* wordt een internationale bestseller). Boerhaave organiseert klinisch-pathologische conferenties en zet zich in voor een academische kliniek. In het St. Caeciliagasthuis komen studenten uit heel Europa zijn ‘ziekbedlessen’ volgen. In 1722 wordt hij geveeld door een hernia, ligt een halfjaar op bed. Na zijn herstel viert Leiden feest. Onze workaholic gaat het rustiger aan doen. Met het oog op uitbreiding van de Hortus koopt hij het landgoed Oud-Poelgeest. Hij woont er met vrouw en dochter tot 1730. Dan verhuist het gezin naar een pand op het Rapenburg, waar Boerhaave acht jaar later overlijdt.